

ฐานข้อมูลรศกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลเมืองชุม
อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ฐานข้อมูลรุดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประจำปี ๒๕๖๖

เทศบาลตำบลเมืองชุม
อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

แบบสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๑. ชื่อข้อมูล วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรม

๒. ลักษณะ

- ☐ ด้านเกษตรกรรม
- ☒ ด้านหัตถกรรม
- ☐ ด้านอุตสาหกรรม
- ☐ ด้านแพทย์แผนไทย
- ☐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ด้านศิลปกรรม
- ☐ ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ

๓. รายละเอียดข้อมูล

๓.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

ดอกหญ้าไม้กวาด หรือเรียกว่า “ดอกหญ้างัง” จัดเป็นพืชล้มลุกตระกูลหญ้าที่มีลำต้นตั้งตรง ลำต้นแตกกอ คล้ายกอไผ่ ลำต้นมีลักษณะทรงกลม แบ่งเป็นข้อปล้องชัดเจน มีความสูงของลำต้นประมาณ 3-4 เมตร ขนาดลำต้นประมาณ 7.5-18 มิลลิเมตร ดอกหญ้าไม้กวาดเป็นพืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อยู่ตามเชิงเขาหรือพื้นที่สูง ส่วนใหญ่จะเก็บได้ในช่วงเดือนธันวาคม-เมษายน ซึ่งช่วงที่ดอกออกมากที่สุดจะอยู่ในช่วงต้นเดือนมกราคม

๔. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติ

๔.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นางคำเอ้ย ยาชุมภู

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๑ บ้านใหม่เมืองชุม ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐

๕. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

แบบสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๑. ชื่อข้อมูล วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทำปราสาทศพ

๒. ลักษณะ

- ☐ ด้านเกษตรกรรม
- ☒ ด้านหัตถกรรม
- ☐ ด้านอุตสาหกรรม
- ☐ ด้านแพทย์แผนไทย
- ☐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ด้านศิลปกรรม
- ☐ ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ

๓. รายละเอียดข้อมูล

๓.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

ประเพณีวัฒนธรรมของคนล้านนาเมื่อมีคนตายจะต้องจัดพิธีงานศพขึ้นเพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่คนตายอย่างสมเกียรติ พิธีงานศพของคนล้านนามีการจัดแต่งปราสาทใส่ศพประดับประดาด้วยดอกไม้สดหรือแห้งให้แลดูสวยงาม นับว่าเพื่อเป็นการยกย่องผู้ตายให้ได้ขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า

ปราสาทงานศพจะนิยมใช้ในพิธีงานศพของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือเท่านั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา ซึ่งถือว่าเป็นต้นตระกูลไทแต่ดั้งเดิม

รูปแบบของปราสาทงานศพมีด้วยกัน 2 รูปแบบคือ ปราสาทที่ทำด้วยไม้ ซึ่งเป็นวัสดุดั้งเดิมส่วนใหญ่ทำมาจากไม้ฉำฉา เพราะมีน้ำหนักเบาและเวลาเผาจะไหม้ไฟได้ง่าย ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งจะเป็นวิวัฒนาการของปราสาทสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยจะนำโต๊ะ เก้าอี้มาประดับในปราสาท เมื่อเวลาเผาศพแล้วก็นำโต๊ะ เก้าอี้เหล่านั้นไปมอบถวายให้กับวัดเพื่อใช้ในสาธารณประโยชน์ต่อไป

ขั้นตอนการทำพิธีศพของคนในภาคเหนือนั้น เมื่อมีคนตายขึ้น ทางบ้านโดยลูกหลานหรือญาติพี่น้องก็จะรีบไปติดต่อซื้อโลงศพและปราสาททันที การตั้งศพจะประกอบด้วยโลงศพมีการประดับประดาด้วยไฟสีหรือไฟกระพริบอย่างสวยงาม ก่อนที่จะนำโลงศพขึ้นบรรจุบนปราสาท จะมีการทำพิธีกรรมทางสงฆ์คือการทานปราสาทเสียก่อน โดยจะนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นผู้ทำพิธีก่อนที่ชาวบ้านและบรรดาลูกหลานของคนตายจะช่วยกันยกโลงศพขึ้นบรรจุบนปราสาท ซึ่งพิธีทานปราสาทมักจะกระทำก่อนวันเผา 1 วัน

๔. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติ

๔.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นายสุบรรณ ปงชุมใจ

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๑ บ้านใหม่เมืองชุม ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐

๕. สถานะ การคงอยู่ ☐ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☒ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

แบบสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๑. ชื่อข้อมูล วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทย

๒. ลักษณะ

- ☐ ด้านเกษตรกรรม
- ☐ ด้านหัตถกรรม
- ☐ ด้านอุตสาหกรรม
- ☒ ด้านแพทย์แผนไทย
- ☐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ด้านศิลปกรรม
- ☐ ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ

๓. รายละเอียดข้อมูล

๓.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

จากกระแสและความตื่นตัวของประชาชนทั่วไปที่ต้องการจะมีสุขภาพดี พร้อมๆไปกับกลุ่มประชาชนที่เจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องการดูแลสุขภาพตนเอง ทำให้กระแสนิยมในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับและแพร่หลาย มีการมุ่งแสวงหาการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพมากขึ้น ประกอบกับชุมชนท้องถิ่นมีการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกมากขึ้น ทำให้ย้อนกลับมามองอดีตที่ผ่านมาของการแพทย์แผนไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร

ประวัติการแพทย์แผนโบราณในประเทศไทยนั้น ได้มีการค้นพบศิลาจารึกของอาณาจักรขอม ประมาณปี พ.ศ. 1725-1729 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลโดยการสร้างสถานพยาบาล เรียกว่า อโรคยาศาลา โดยมีผู้ทำหน้าที่รักษาพยาบาล รวม 92 คน มีพิธีกรรมบวงสรวงพระไภสัชยคุรุไวฑูรย์ ด้วยยาและอาหารก่อนแจกจ่ายไปยังผู้ป่วย

๔. ผู้ที่ถือปฏิบัติ

๔.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นางสาวกฤษณา ทิศพรรม

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑ บ้านคอนแก้ว ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐

๕. สถานะ การคงอยู่ ☐ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☒ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

แบบสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๑. ชื่อข้อมูล วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นการฟ้อน

๒. ลักษณะ

- ☐ ด้านเกษตรกรรม
- ☐ ด้านหัตถกรรม
- ☐ ด้านอุตสาหกรรม
- ☐ ด้านแพทย์แผนไทย
- ☐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☒ ด้านศิลปกรรม
- ☐ ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ

๓. รายละเอียดข้อมูล

๓.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะแห่งการฟ้อนรำ ที่มีสมมติฐานมาจากธรรมชาติ แต่ได้รับการตกแต่งและปรับปรุงให้งดงามยิ่งขึ้น จนก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้ดูผู้ชม โดยแท้จริงแล้วการฟ้อนรำก็คือ ศิลปะของการเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น แขน ขา เอว ไหล่ หน้าตา ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ธรรมชาติที่เป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการฟ้อนรำจึงมาจากอิริยาบถต่าง ๆ ของมนุษย์ ได้แก่ ยืน เดิน นั่ง นอน ฯลฯ ตามปกติการเดินของคนเราจะก้าวเท้าพร้อมทั้งแกว่งแขนสลับกันไปเช่นเมื่อก้าวเท้าซ้ายก็จะแกว่งแขนขวาออก และเมื่อก้าวเท้าขวาก็จะแกว่งแขนซ้ายออกสลับกันเพื่อเป็นหลักในการทรงตัว ครั้นเมื่อนำมาตกแต่งเป็นท่ารำขึ้น ก็กลายเป็นท่าเดินที่มีลีลาการก้าวเท้าและแกว่งแขน ให้ได้สัดส่วนงดงามถูกต้องตามแบบแผนที่กำหนดตลอดจนท่วงทำนองและจังหวะเพลง

๔. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติ

๔.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นางพรพรรณ สุวรรณการ

ที่อยู่ หมู่ที่ ๒ บ้านใหม่เมืองชุม ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐

๕. สถานะ การคงอยู่ ☐ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☒ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

แบบสำรวจมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๖๖

สภาวัฒนธรรมเทศบาลตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

๑. ชื่อข้อมูล วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอักษรธรรมล้านนา

๒. ลักษณะ

- ☐ ด้านเกษตรกรรม
- ☐ ด้านหัตถกรรม
- ☐ ด้านอุตสาหกรรม
- ☐ ด้านแพทย์แผนไทย
- ☐ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ☐ ด้านศิลปกรรม
- ☒ ด้านภาษาและวรรณกรรม
- ☐ ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ

๓. รายละเอียดข้อมูล

๓.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

อักษรธรรมล้านนา หรือ ตัวเมือง (คำเมือง: คำเมืองอักษรไทย: "คัมภีร์") หรือ อักษรยวน ภาษาไทยกลางในอดีตเรียกว่า ไทยเฉียง ลาวเฉียงตามชื่อมณฑลลาวเฉียง เป็นอักษรที่ใช้ในสามภาษา ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ, ภาษาไทลื้อ ในประเทศจีน และภาษาไทจีน ในประเทศพม่า นอกเหนือจากนี้ อักษรล้านนายังใช้กับลาวธรรม (หรือลาวเก่า) เพราะเนื่องจากอักษรธรรมล้านนาได้แพร่เข้าไปยังอาณาจักรล้านช้างเดิมผ่านความสัมพันธ์ทางการทูตและทางศาสนาระหว่างล้านนากับล้านช้างในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ร่วมสมัยกับพระเจ้าโพธิสารราชและพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้าง เป็นต้น เลยกลายเป็นวิวัฒนาการของแบบอักษรที่เรียกว่าอักษรธรรมลาว(หรือที่เรียกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยว่า "อักษรธรรมอีสาน") ในเวลาต่อมา และภาษาถิ่นอื่นในคัมภีร์โบราณพุทธและสมุดบันทึก อักษรนี้ยังเรียก อักษรธรรมหรืออักษรยวน

ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาใกล้ชิดกับภาษาไทยและเป็นสมาชิกของตระกูลภาษาเชียงแสน มีผู้พูดเกือบ 6,000,000 คนในภาคเหนือของประเทศไทย และหลายพันคนในประเทศลาว ซึ่งมีจำนวนน้อยที่รู้อักษรล้านนา อักษรนี้ยังใช้อยู่ในพระสงฆ์อายุมาก ภาษาไทยถิ่นเหนือมีทกวรรณยุกต์ ขณะที่ภาษาไทยมีห้าวรรณยุกต์ ทำให้การถอดเสียงเป็นอักษรไทยมีปัญหา มีความสนใจในอักษรล้านนาขึ้นมาอีกบ้างในหมู่คนหนุ่มสาว แต่ความยุ่งยากเพิ่มขึ้น

๔. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติ

๔.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ พ่อหนานศรีเนตร ใจบาล

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๑ บ้านใหม่เมืองชุม ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐

๕. สถานะ การคงอยู่ ☐ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☒ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

